

Guissona

La lluita
per la
llengua

Guissona 2-VII-72

Això que em proposo de presentar avui és la història d'una lluita. També la història d'una fe i d'una esperança.

Una lluita menada per uns quants, uns quants centenars, per tal de poder continuar tenint fe i conservant l'esperança.

Podriem posar-hi, com a subtítol, la lluita per la llengua.

Com que aquesta llengua a què em refereixo és la nostra, i aquesta llengua la parlem normalment, algú pot dir: "què dimonis vol dir lluita? No n'hi ha prou de lluites al món? No la tenim, la llengua?"

Doncs bé, la tenim, i bastant sana. Però la tenim perquè hi ha hagut precisament aquesta batalla a què em referia.

Estem parlant al cor de la terra catalana. Vosaltres, des de l'Alta Segarra, fins als plans de Vic, constituïu el nervi central de la terra que reconeix el català per llengua. Però a les terres limítrofes de Lleida a l'occident, de Puigcerdà al nord, la pervivència de la llengua és més problemàtica, la barreja i el calc i els manlleus són més constants. Això ho entén tothom. Doncs bé, els perills de perdre la consistència de la llengua no solament es produeixen a les llengües

de frontera, sinó que, això, que fa referència a un espai, s'ha produït per a la totalitat del país en el temps. Hi ha hagut moments que la nostra llengua ha quedat malalta, feble, a punt de perdre força mínima per sobreviure. I com que no sabíem o no podíem defensar-la i la llengua estava voltada d'indiferents o d'hostils, ha calgut que algú donés el crit d'alerta, algú altre recollís els pedallatges, algú de més enllà escrivís una gramàtica i els escriptors tornessin, tossuts i fidels, a escriure-la. Així l'hem anat salvant aquests darrers cent-cinquanta anys. o dos-cents anys.

No n'hi ha prou que la llengua d'una comunitat sigui viva per al diàleg i per al tracte entre veïns. Convé que aparegui als medis de comunicació de masses, que sigui també la llengua comercial, i, sobretot, que sigui la llengua de l'ensenyament. Algunes d'aquestes condicions de salut de la llengua no es donen, avui. Tampoc no es donaven en temps endarrerits, amb l'agravament que moltes institucions públiques i entitats menystenien la llengua. El que em proposo fer és una enumeració crítica de les etapes que la llengua ha seguit per sobreviure a les

famílies i a les entitats, per guanyar una batalla de puresa i de riquesa, d'expressivitat i de funcionalitat, de fe i esperança, com deia al començament.

La nostra llengua és parlada segurament des del segle X en formes plenament catalanes. El llatí s'havia anat desfent com una fulla seca i del llatí naixien llengües que anomenem romàniques :castellà, gallec, francès, català, provençal, toscà, romanès...

La gent ha parlat català des del segle X, com parlava castellà a Castella. Ara bé, el conreu escrit d'una llengua està en raó directa de les necessitats de comunicació en aquella llengua dels poders amb el poble. Per tant, si els poders no eren nascuts en el si d'aquest poble, era natural que demanessin el canvi lingüístic, que volguessin imposar per al tracte oficial, una altra llengua.

Mentre lam monarquia fou de nissaga catalana, en temps medievals, l'única llengua parlada, escrita i oficial aquí era la catalana. En temps de la monarquia dels Austries, (segles XVI i XVII) també tenie la llengua al poble i a les oficines pròpies del pias, (Audiència,

Diputació del General o Generalitat. Fou en venir els Borbons, el segle XVIII, que enduts del desig d'uniformisme, i atès que a França ja havien imposat el francès, es van decantar per anar suplantant als llocs públics el català pel castellà. Tots sabem que fou Felip V qui va suprimir les Constitucions i usos del Principat, encara que no atacà la llengua més que en part. Però el 1768 Carles III per una Reial Cèdula ordenava que l'ensenyament es fes en llengua castellana. Tant és així que el bisbe de Barcelona demanà a l'Acadèmia de Bones Lletres que fessin un bon diccionari català, per tal de saber la llengua en les seves accepcions ben clares, i així poder facilitar l'ensenyament en castellà.

Fixem-nos com he començat al segle XVIII. La lluita per la llengua començava de debò aleshores : amb alts i baixos ha continuat fins avui. ~~durant més de dos-cents anys~~ Dos -cents anys. I per què, lluita? Doncs perquè immediatament algú va adonar-se que allò era una barbaritat, que la llengua no havia de bandejar-se, -i això avui dia ho diu la UNESCO, i els Sants Pares i la llei general d'Educació.

A Europa entre els segles XVII i XVIII van nèixer totes les Acadèmies de Ciència, d'Història, de la Llengua. Perduda la constitució política a Catalunya, unificada amb la resta d'Espanya l'estructura administrativa, no pot crear-se una acadèmia de la Llengua, ^{aquí} i l'única que és creada a Espanya és l'Academia de la Lengua Castellana. Però aquí hi ha l'Acadèmia dels Desconfiats, al segle XVIII i altres entitats més o menys particulars que estudien el fet de la llengua, bé que no primordialment, perquè aleshores ja s'havia introduït el costum de servir-se del castellà per a discursos i en la majoria de les cartes. Amb tot, entre 1792 i 1820 la Acadèmia de Bones Lletres, de Barcelona, fa diversos intents de fixar l'ortografia. Per que ?

Molt fàcilment : l'ortografia de les llengües europees no va fixar-se fins al segle XVII. Quevedo ho trobem escrit amb v o amb b i el mateix Cervantes. A Espanya, per al castellà, la fixació literària i morfològica, amb el signe gràfic corresponent, no apareix fins al segle XVIII, però no per al català, el qual, en la literatura religiosa i popular, en què encara pervivia poc o molt, s'escrivia anàrquicament, basant-se en el record dels manuscrits medieval, que tampoc no tenien

altra normativa que la de l'ús. Aquests intents de l'Acedèmaid de Bones Lletres són tímids i no científics.

Els erudits, els estudiosos, ho escriuen tot en castellà, fins i tot quan tracten temes del país. Antoni de Capmany, el més il·lustre de tots, per bé que història la marina catalana, estudia les cròniques medievals té idea de la força política de la Catalunya antiga i fins i tot de les possibilitats d'expansió econòmica del segle XVIII en què viu, considera el català llengua perduda para la república de las letras, i idioma arcaico y semimuerto. Aquells erudits, estudiosos, no els caïa al cap que la llengua que parlaven entre ells, que era viva al carrer, pogués algun dia tornar a ésser la llengua de la literatura, de la vida pública entesa com projecció de les entitats i corporacions. La frase de Capmany és del 1779.

Però no tots tenien aquesta ceguera. Un capellà gironí, Baldiri Rexac, el 1749 escriu una Instruccions per la ensenyança de minyons, que és tota una defensa de la llengua mare en l'ensenyament. Les teories de Rexac són, fonamentlament, en l'ordre pràctic, les mateixes de la pedagogia moderna. L'infant no pot aprendre si no és en la llengua mate

Estem acabant el segle XVIII i no hi ha reacció prou forta a favor de la llengua catalana. Encara el 1778 una altra ordre del rei ~~es~~ disposa que els llibres de comerç siguin duts en castellà. Tal vegada no hi ha interès a "desfer" el català, però sí, a reduir-lo a llengua de conversació, sense transcendència de signe comunitari perpetuable, o sigui a no fer-ne llengua escrita. Ara bé, aquest segle, en què la noblesa, amb alguna excepció festiva -com el Baró de Maldà- i els intel·lectuals es passen cada cop més al castellà, tenim una forta correntia de literatura popular, possiblement ~~només~~ per a ser recitada, en llengua catalana. I durant la guerra de Successió, ja hi ha poemes seriosos en català. El general Castaños durant la guerra contra la Revolució francesa -Carles IV- i els generals de Napoleó durant l'ocupació, no s'estan de fer proclames o publicar premsa en català, perquè reconeixen que la llengua no és morta, que lliga amb el sentir de la gent i sels volen atreure. Però serà el Romanticisme el qui restaurarà el sentiment de la llengua unit al sentiment de la terra.

Fixem-nos com al segle XVIII hi ha dues reaccions ben oposades respecte de la llengua: d'una banda la dimissió, de l'altra un record emocionat a la llengua, (les al·lusions a la identitat poble-llengua, etc). Entre aquestes dues actituds i la Renaixensa, moviment post-romàntic, hi ha el període del Roamanticisme, del qual ens ocuparem a continuació precedint-lo d'un pre-romanticisme que dóna :

1802 - Josep Pau Ballot sacerdot catedràtic de retòrica, escriu Gramàtica y apologia de la llengua catalana.

1814- Neix a Barcelona la "Sociedad Filosòfica", amb Aribau, Miquel Anton Martí, Joan Cortada, López Soler...El 1821 el que en quedava passà a l'Acadèmia de Buenas Letras

1823- Fundació de la revista "El Europeo", en castellà, però que abrandarà els esperits amb els aires independentistes del Romanticisme.

1833- Publicació de la "Oda a la Pàtria" d'Aribau.

(Ara, al·lusió a la premsa.)

Els fundadors ~~de El Vapor~~ de "El Europeo" escrivien en castellà, però tenien clara idea de la realitat del català, i d'una manera difosa estaven disposats a valorar-lo només que alguna circumstància històrica posés la qüestió en primer pla. Va ser el Romanticisme. { historicista
liberal

El 1824 un dels fundadors de El Europeo i de El Vapor, escriu en aquesta revista que, ja que l'Ajuntament de Barcelona vol convocar un certamen poètic, per què no es té en compte els Antics Jocs Florals? La nostàlgica de la glòria literària, cultural, passada.

1833.- Oda a La Pàtria, d'Aribau. Identificació de pàtria i llengua.

1836.- Ignasi i Féix Torres Amat completen el Diccionario crítico de los escritores catalanes (antiguos). 2,000 noms.

1836.- Interès filològic a l'estranger. Friedrich Diez, Morel-Fatio, Meyer Lübke...hom intenta de fixar el català dins el mapa de les llengües romàniques. *(Preuss)*

1847.- Pròsper de Bofarull, arxiver : Los condes de Barcelona vindicados.

1840.- Pau Piferrer.- Recuerdos y Bellezas de España.

El moviment de renaixensa a Provença, amb Mistral i altres poetes, la moda (que a tot Europa era estesa) de recordar, evocar, nacionalitzats medievals que havien donat dies de glòria a les que després se'n va dir "petites pàtries", començava de tocar també les associacions, les entitats, i semblava que aviat s'obriria el camí d'un respecte i culte públic al català.

Sempre, però, cal partir d'un element que posi en marxa el projecte. El 1841 Rubió i Ors publica la primera poesia literària seriosa en una revista catalana: "Lo Gayter del Llobregat" = És un esforç, perquè mentre Aribau no havia pretès més que l'evocació i lamentació d'una llengua perduda per al conreu literari, Rubió i Ors vol assenyalar que cal recomençar aquest conreu. *I demana el monolingüisme als Jocs Florals.*

1842- Rubió i Ors guanya amb un poema català el concurs de l'Acadèmia de bones Lletres. I és aleshores que Victor Balaguer funda un butlletí per fer -ni que fos en castellà- la propaganda de la necessitat de restaurar els Jocs Florals.

1847- Un arxiver i historiador, Pròsper de Bofarull, publica "Los condes de Barcelona vindicados", història i propaganda catalanes.

Mentrestant a Mallorca primer i a València després els intel·lectuals s'adonaven de la necessitat d'una renaixença, que, a la llarga, seria la mateixa per als tres territoris, les Balears, el Regne de València i la Catalunya estricta.

1859.- Finalment, se celebren els jocs Florals restaurats. Presideix una figura de gran investigador, Milà i Fontanals, i se celebren sota el patrocini de l'Ajuntament. Teneⁿ un gran èxit, i ja no seran interromputs. Es una festa de les Lletres Catalanes amb tots els reconeixements, és una festa de la identificació d'un poble amb la seva llengua.

Fins aleshores les revistes, tot i tractar de temes de literatura i cultura catalanes, eren fetes ^{majorment} en castellà.

1865.- Un tros de paper, revista humorística i assagística, primera que surt en català

1868.- Altra publicació "Lo Gay Saber"

1879.- "Diari Català", fundat per Valentí Almirall. Hom començava a endevinar que, enfront dels conservadors, hi hauria un altre grup de catalans i fins i tot catalanistes, que s'inclinarien pel progressisme. O pel republicanisme.

Així, doncs, ens trobem ja amb Jocs Florals, amb escriptors més o menys correctes, amb historiadors, i algun novel·lista, -no gaires- però si amb ~~novel·listes~~ ^{obres} estrangeres traduïdes. Els estudis de filologia continuen ací, a Castella i a l'estranger. Finalment, de la mateixa manera que Rubió i Ors havia fet tant per a reprendre el conreu normal de la llengua, ara apareix Verdaguer, que il·lusiona el seu poble, i es fa l'amo del món literari amb la seva arrel pagerola i el gust per la llengua. 1877. Hora del primer triomf de Verdaguer als Jocs Florals.

1880.- Apareix la revista "La Il·lustració Catalana", ~~que amb el temps~~ ^{conservadora}

1881.- "La Renaixensa", publicació important dirigida per Angel Guimerà.

Ara bé, hi havia una qüestió encara no resolta. Teníem Jocs Florals, premsa, autors, però ni teníem institucions per dirigir tot això ni autoritats científiques en el terreny lingüístic que determinessin quina havia de ser la forma moderna del català. Tothom, la veritat, l'escrivia com volia. (*Frederic Soler i el teatre*)

1891.- Estem arribant a finals de segle. Un grup d'amics, presidits per Jaume Massó i Josep Cases-Carbó funda una editorial amb el nom de l'Avenc. Al seu entorn es mou un jove de disset anys que, tot i estudiar

la revista

ciències, pel seu compte es preocupa de l'estructura i usos de la llengua, tan decandida en la forma i tan independentment tractada per tothom. Als seus 17 anys,

el 1891, Fabra publica el "Ensayo de Gramàtica del Catalán Moderno"

L'obra no passa d'ésser un assaig, però ningú no hauria dit que aquella primera passa de Fabra l'hagués, més tard, de portar tan lluny. 1892.- A l'Assemblea de Manresa, de 1892 es va demanar caràcter oficial per a la llengua, administració territorial sobirana del punt de vista jurídic (Suprem). Com a conseqüència d'aquelles peticions, no aprovades, alguns ajuntaments, pel seu compte, comencen a fer les sessions en català -estava prohibit.

1895.- Angel Guimerà, com a President, pronuncia el discurs inaugural de l'Ateneu Barcelonès, en català.

1899.- El general Polavieja, encarregat de formar govern i després del desastre de Filipines volgué atreure's la gran massa de catalanistes almenys dels de la "Unió Catalanista" i permeté l'aparició de la publicació més simptomàtica d'aquells temps: La Veu de Catalunya

1900.- L'Acadèmia de Bones Lletres es catalanitzza progressivament.

Pensament del Segle' (15 d'13)

1901- Mossèn Antoni Maria Alcover, home de les Balears, escriu una "Lletra de Convit" amb la qual demanava a tothom col.laboració per tal de fer el que se'n diria "L'Obra del Diddionari".

1902.- Una R.O. prohibeix que l'ensenyament de la doctrina sigui feta als nens en català. Aquesta llei fou derogada el 1919.

1903.- Congrés Universitari Català. Els universitaris ja havien entrat en el joc de revalorotizació de la llengua.

1904.- Tractat d'Ortografia Catalana", de Fabra. *See Patufet → 1938*
(1.800 nos)

1906.- Els partidaris d'una esquerra catalana funden i publiquen "El Poble C^{at}alà", enfornt de La Veu.

1906.- Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Hi acudeixen estrangers, erudits del país i Menéndez Pelayo. 3000 peticions.

1906.- Es publica la "Revista" "Estudis Universitaris Catalans", amb treballs de lletres i de ciències.

1907.- Produït el moviment de la Solidaritat Catalana, Enric Prat de la Riba és elegit president de la Diputació de Barcelona. D'entrada, en el discurs de gràcies, ja va esbossar un programa integrador, que donaria el més gran impuls públic a la llengua i la cultura. Digué :

" NO PODEM oblidar que la província de Barcelona no és un organisme natural . És un fragment d'un cos viu que es diu Catalunya i tenim el deure de formular la solidaritat de la província amb les altres germanes catalanes posant a llur servei totes les forces. A més d'aquesta hi ha una altra solidaritat a fer : la de les nostres províncies amb les altres d'Espanya"

1907.- Creació de l'Institut d'Estudis Catalans: la secció, històrico-arqueològica.

1908.- Creació i instal·lació de la Biblioteca de Catalunya

1911.- Secció Filològica i de Ciències.

1911.- Fabra : "Qüestions de gramàtica catalana"

1911.- Llei de Mancomunicats. Projecte de Canalejas que es discutí fins a 1913.

1912.- Aparició de la "Revista de Catalunya"

1912.- "Gramàtica de la Lengua Catalana". Fabra.

1913.- Butlletí de Dialectologia catalana.

1913.- Comença a publicar-se una col·lecció amb el nom de Biblioteca Filològica, que fins a 1924 publicà vint prop de 20 volums.

L'estudi, doncs de les qüestions relatives a la llengua, la investigació sobre com s'havia desenvolupat, quina era la seva àrea al moment, els diferents dialectes, tot era conreat.

1913.- Es en aquest any quan Pompeu Fabra dóna a conèixer les Normes Ortogràfiques. Immediatament algunes entitats, entre elles l'Institut d'Estudis Catalans, les accepten. Hi hagué antinormistes, és clar, però de mica en mica les normes acabarien imposant-se.

1913.- Es crea el Consell de Pedagogia. Inseparable del conreu a digna altura de la llengua i els estudis universitaris, hi havia la renovació dels sistemes educatius, molt tinguda en compte.

1915.- A partir d'aquelles conquestes pedagògiques comparades amb les quals les reformes educatives d'ara semblen integrar-se al corrent mundial amb quaranta anys de retard, hi hagué la creació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, obra vasta, d'abast social.

1916.- Les Diputacions catalanes demanen ja la co-oficialitat de la llengua catalana. El debat a les Corts té lloc al juny-juliol d'aquell any i la petició és derrotada.

1917 .- L'obra lexicogràfica continuava. El diccionari ortogràfic de Fabra, arma utilíssima, veu la llum.

1918. D'Ací i d'Allà (fins a 1936)

Mentrestant, estava acabant la I Guerra Europea, amb la neutralitat espanyola i la formació de no petites fortunes entre els industrials i comerciants dels sectors més dinàmics del país: Catalunya, País Basc, País Valencià. Endemés, des del tombant de segle fins cap aquesta data -1917- havien anat triomfant i prenent més base les teories del noucentisme, el qual maldava per donar a la cultura catalana un to europeu, obert, i no solament romàntic, reminiscent o jocflorallesc. Per tant, les normes són ja acceptades per pràcticament tothom, i el diccionari ortogràfic és consultat no pels erudits, sinó per tothom que té consciència que el català ha de tenir una normativa. Es en aquest any quan el sacerdot Mossèn Alcover, el creador del Diccionari Català Valencià Balear, se separa de Pompeu Fabra i cadascú segueix el seu camí, encara que la immensa majoria dels intel·lectuals i escriptors es manifesten pro-Fabra. Es també enguany quan mor Prat de la Riba, i ~~el Mancomunitat~~ la Mancomunitat elegeix Josep Puig i Cadafalch com president.

1919.- Hi ha reelecció a la Mancomunitat, -de fet confirmació legal estatutària de càrrecs- i Puig i Cadafalch és reeligit. Es aleshores

que el president demana i formula en un programa la institució de la Universitat Autònoma.

1919.- El govern acorda a la Universitat de Barcelona una migrada autonomia, suficient, però perquè en les tesis o matèries referides a la cultura catalana pugui ésser emprada la llengua materna.

1922 - *Acció Catalana compra la Publicidad*

L'estudi de la llengua i de la cultura ha tingut ja conreadors de categoria internacional: Jordi Rubió i Balaguer, Ramon d'Alos-Monner Tomàs i Joaquim Carreras Artau, Puig i Cadafalch, Mossèn Antoni Griera. Precisament, és mossèn Griera qui, el

1923, inicia la confecció d'un ~~llibre~~, o sigui un treball geogràfic meticulós, on

Atlas Lingüístic de Catalunya

s'estudiaven les formes de dir, de denominar i de pronunciar de molts indrets del domini lingüístic. El 1939 desaparegueren els materials, però ha pogut ésser/completat el 1964.

1923.- Aquest mateix any, però, es produeix el cop d'Estat del Directori Primo de Rivera. La ~~expressió~~ *tàctica respecte* de les manifestacions públiques de la llengua abasta primordialment l'ús de la llengua en les corporacions. Però no desapareix, de moment, cap de les obres de la Mancomunitat. *Ho esmento per la relativa repercussió damunt la llengua*

A canvi, es crea la "Mancomunidad de la Dictadura", la qual conserva les dues seccions, consell permanent, amb un primer president que és Alfons Sala, comte d'Egara, i l'Assemblea, amb president el Marquès de Mariano.

La premsa no és ^{pas} suprimida, ~~encara~~, però si que és sotmesa a censura. El 1924 Calvo Sotelo promulga l'Estatut Provincial, que és una mena de liquidació de la Mancomunitat; per un R.D. de 26 -III-1924 era creada una COMISION GESTORA INTERINA DE LOS SERVICIOS COORDINADOS Y DE LIQUIDACION DEL ORGANISMO (o sigui de la Mancomunitat). Calvo Sotelo, i amb ell Primo de Rivera, posaven l'accent sobre la província no sobre la regió. ~~Immediatament~~, començava un retrocés parcial de la ^{clausura} 1925.- R.O. prohibint l'ús del català en anuncis, conferències i sermons. *La llei es va comptar a mitges.*

1926.- Liquidació definitiva de la Mancomunitat i comunicació de la Comisión Gestora al Banc d'Espanya (inventari i estat de comptes dels serveis delegats fins aleshores) R.O. 28-I-1926

La premsa, però, no havia estat suprimida, hem dit. Es més, encara apareixen dos diaris més La Nau, i El Matí.

1899 - 1900 - 1901 - 1902 - 1903 - 1921 - 1922 - 1932

1927.- Aquest mateix any, 25 anys després de començat el Diccionari Català Valencià Balear, surt el primer fascicle. L'Obra no seria acabada fins el 1965.

La llengua, doncs, no ha pogut ésser debilitada. Es manté, i ara ben ~~no~~mada. Els correctors apliquen les regles de Fabra, i els diaris surten correctament escrits. Hem perdut, però, la Mancomunitat, i amb ella un recolzament institucional, delegat del poder central i per tant, legal, amb què donar més autoritat a la batalla per la llengua. Es produeix aleshores ~~una~~^{una} gran immigració de gent de fora de Catalunya: l'exposició internacional de 1929, amb els milers de peons procedents de Múrcia i Andalusia.

També s'ha produït la destitució de Primo de Rivera i els governs provisionals que precediren les eleccions de 1931. Proclamada la República i exiliat el rei, les forces polítiques del país preparen l'Estatut. L'Estatut de Catalunya serà també un text legal, dins el qual hom preveu el retorn i millorament de les facetes culturals que la Mancomunitat havia encetades, bàsicament l'ús extensiu i públic, literari científic i docent, de la llengua.

La mateixa polarització del que es produïa a la primera dècada del segle, entre conservadors catalans - Lliga- i republicans , es produeix ara,, per bé que el sentiment popular abandona més i més , no pas ^{del tot} encertadament, la figura de Cambó, per enlairar la de Macià. Les Corts de la República voten l'estatut el 1932, també sota forma de serveis delegats.

1932- Aquest mateix any Fabra publica la primera edició de la seva obra més monumental : El Diccionari General de la Llengua Catalana, obra immensa, claríssima, inigualada en cap llengua peninsular. Encara avui és obra bàsica.

La política, activíssima tot el temps de la República, i els detalls de la qual no interessaven al nostre propòsit, no entorpeix la producció literària, el mecenatge de les publicacions, les quals continuen i la creació de biblioteques. Apareixen novel·listes, poetes, professors, premis literaris, i la tasca escolar en llengua catalana és intensa. Ni els fets del 6 d'Octubre de 1934 resten importància ni densitat a la tasca cultural. Pensem que de 1926 a 1934 o sigui vuit anys, a Catalunya es van publicar 2.320 llibres. (300 x any)

Al llarg d'una sèrie d'anys, però, sobretot, a partir de l'aprovació de l'Estatut, que reglamentava la co-oficialitat de la llengua dins el territori català, una sèrie d'institucions culturals publicaren obres de gran envergadura: La Fundació Bernat Metge, patrocinada per Cambó, ens donà i ens va donant encara, els textos llatins i grecs en doble ~~manera~~ presentació, original i traduïda, amb notes. La Fundació Cambó donava conferències a La Sorbona, la Fundació Bíblica Catalana, i les grans editorials del país, entre ells la Catalònia ^{i la Barcino}. Però més important que tot això fou la possibilitat d'ensenyar en la llengua natural del país i les emissions de ràdio (no hi havia encara televisió).

Després de la guerra civil, el 1939 és implantada ~~una norma restrictiva~~ i són retirades de la circulació algunes obres que els seus editors creien que podien ésser publicades en català, per exemple, el Calendari dels "agesos" de 1939. Però, cap a 1942 són autoritzats els primers llibres en català. Són poesies religioses, i el primer fou "Rosa Mística" (observem que fins i tot el títol pot semblar català o castellà) de Mossèn Camil Geis, editat a Sabadell.

Cap a 1947 ja tenim una mena de petita normalització de l'edició en

català. I podem considerar que el 1950 ja hi ha una proliferació d'editorials. El que no hi ha és premsa. La premsa és encara radicalment absent avui, si no és en revistes d'àrea limitada. Serra d'Or, la més antiga de les públiques, ^(Ariel) data de 1960, Cavall Fort, de 1962, Oriflamma en la seva forma actual de 1966, i l'Infantil, en la forma actual de la mateixa data. Entremig, cal situar la provatura més encertada de produir una revista generalitzada setmanal -cap de les altres no ho és- sota el títol de Tele-Estel, que comença el 1966 i acaba el 1970. En Patufet reapareix, sota el nom de Patufet, el 1968.

Aquestes revistes formen part de la lluita per la llengua, també, no hi ha dubte. D'aten també de la darrera dècada dècada les versions en català d'alguna pel·lícula. *I no oblidem la causa.*

De la postguerra cal assenyalar, exemplarment, el VII Congrés Internacional de Lingüística Romànica, del 1953, en el qual es van poder discutir, naturalment, temes molt vius de la situació dels estudis de filologia catalana, particularment per part dels professors Joan Coromines, de Xicago, i Antoni Badia, de Barcelona.

El 1956, ~~moltes~~ ^{vuit} anys després de la mort de Fabra, és editada la Gramàtica Catalana, versió definitiva de Mestre Fabra, en la qual havia treballat des de 1940 fins a 1948. Amb un excel·lent pròleg de Joan Corominas, és la culminació de la tasca de l'home que donà forma moderna al català.

De ~~1946~~ 1939 fins a 1963, es van publicar 2.007 llibres en català. O sigui, en 24 anys, menys llibres que no en 7 anys abans de la guerra. En canvi, entre 1946 i 1972, una sola editorial n'ha publicats més de 500, i cas més sorprenent, entre 1962 i 1972, una altra editorial ha assolit aquesta xifra, o sigui cinquanta llibres cada any: Tanta ha estat darrerament, la producció editorial en català dels temes més diversos, que l'I.N.L.E publica ja un catàleg separat per als llibres catalans. *Avui es publiquen uns 400 llibres en català*

Però no tot s'acaba en el llibre ni en les quatre revistes que tenim: recentment la consciència de molts pares joves els fa demanar a les escoles on els seus fills assisteixen que els sigui donada la llengua catalana com matèria escolar. Aquesta pressió ha determinat que la ~~Llei~~ d'Educació reconegui que pot impartir-se el coneixement de la llengua local i fins i tot en la llengua local per als més petit

El Concili Vaticà II obrí també les portes a la predicació i a la celebració dels oficis en llengua vernacle, fenomen que no fou tan nou als pobles i centres rurals, però que esdevingué una alliberament a les ciutats.

Com que cal ensenyar la llengua a molta gent i manquen professors, han estat organitzats cursos arreu, i n'hi ha per correspondència, i fins i tot la Diputació de Barcelona organitzà el 1968 uns examens d'aptitud, operació que no s'ha repetit.

La llengua, finalment, ha entrat a la Universitat, com modalitat de la Secció de Filologia Hispànica, a les Facultats de Filosofia i Lletres.

Podem estar optimistes? Manca molt de camí per fer. La llengua cal que sigui més normal, encara. I més depurada. Però si ~~tots~~ ^{no} ~~l'aprenem~~ ens assabentem ben bé de l'ortografia i la netegem de mots forasters haurem fet un pas decisiu. *Ara, és feina de tots.*

↓
*i fem un esforç
per mantenir-la, i
a parlar-la ben alt*